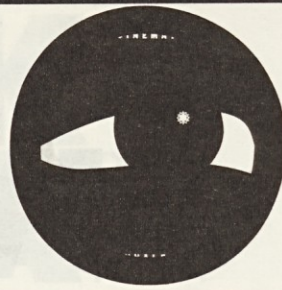

M

S

NEKDO JE SUNIL FILM

Še tako arogantni cinizem se notranje zlomi ob »kreativni« naivnosti starih filmarjev, ki so najavno špico filma *The Taming of the Shrew* (1929), sicer ekranizacije istoimenske Shakespeareove drame, izpisali takole: »scenarij William Shakespeare, z dodatnimi dialogi Sama Taylorja«. Smešno, toda le za tiste, ki si ne znajo predstavljati dandanašnjih filmarjev, kako prihajajo k producentom in uradnikom nacionalnih fondacij s scenariji, ki jih je napisal William Shakespeare. Lani je v Benetkah zmagal Shakespeareov film *Rosenkrantz and Guildenstern Are Dead*. Tudi letos je scenarij mnogim napisal William Shakespeare, razlika je bila le v tem, da je bilo pri nekaterih dodatnih dialogov manj (denimo *Prospero's Books*), pri drugih pa več (denimo *My Own Private Idaho*). In če že scenarija ni napisal Shakespeare, ga je vsaj kak njegov sodobnik, denimo, Christopher Marlowe (*Edward II.*). Veliko dodatnih dialogov je dobil Dante (*A Divina Comedia*), manj pa lokalne zvezde kot, denimo, Grigorij Tyendriakov, Leonardo Sciascia, Witold Gombrowicz, Su Tong in Yoshitaru Tsuge. In res, na daleč se zazdi, da lahko scenarij, ki ga je napisal Shakespeare, zavrne le bedak. Na blizu pa se zazdi, da je film zelo težko posneti, če ti ga mora oscenariti Shakespeare. Letošnji beneški filmski festival je pokazal prav to — film je zelo težko posneti. Letošnji filmi so bili namreč vse — literatura, slikarska platna, monodrame, koreodrame, kipi, HDTV, video-spoti, eksperimentalni dokumentarci, sinhronizirane koprodukcije ipd. —, le filmi ne. In čas je, da si film za model vzame tudi kak film.

MARCEL ŠTEFANČIČ, jr.

URGA

režija: Nikita Mihalkov
scenarij: Nikita Mihalkov, Rustati Ibrahimbegov
fotografija: Vilenn Kaluta
glasba: Edvard Artemijev
igrajo: Badema, Bayartu, Vladimir Gostušin, Larisa Kuznjecova, Jon Bočinski, Bao Yongyan
 Francija/Sovjetska zveza
 1h58

Po tolikih letih izumljanja in filmske alkemije ni dovolj, če nas film zapeljuje le tako, da se polasti naše percepcije — da nas »potegne« v platno. Dober film nas mora zapeljevati še tako, da pervertira filmski red, na katerega smo navajeni, skratka, da preseleti in ulovi tam, kjer gledalec, vaje normalne filmske pripovedi, tega ne pričakuje. V *Urgi* se to zgodi na samem začetku. Vidimo mongolskega jezdeca, ki sledi ženski na konju, kot bi jo hotel posiliti. Ženska mu uide in gledalec misli, da je priča prav nesramnemu napadu na žensko integriteto. Toda šele čez čas prepoznamo, da gre za prav prijazen in ljubeč par, za moža in ženo, ki zaradi kitajskega zakona o prepovedi rojstva večih otrok ne želita več rojevati. Pravzaprav tega ne želi ženska, saj je bolj »mestna« kot njen pastir.

Da pa bi vseeno lahko spal z ženo, se Gombo odpravi v mesto kupit kondome. V lekarni ga sprejme kakih deset lepo postrojenih mladih prodajalk in ker ga kitajski novodobni zakon pravzaprav ne skrbi preveč, prinese namesto kondomov domov ameriško baretko, kolo in televizijo. Prav ob televiziji se zgodi drugo zapeljevanje gledalca, ki bi ga Mihalkov sicer lahko preskočil, a bi s tem zamočlal zanimivo parabolo med sedanostjo in preteklostjo. V Gombovih tevesanjah se namreč na ekran priplazi senca Džingiskana, senca daljnega prednika, podobno kot se v stepto priplazi senca bližnjega prednika, Sylvestra Stalloneja. Pred leti je v stepto odpotovala že Ulrike Ottinger (*Mongolska Ivana Orleanska*, 1988) in to s transibirske železnice, da bi na po-

tovanju iz ene v drugo kulturo ugotovila, kako se razlikujeta le po ritualih. Slo je za sociološko in analitično etnološko raziskavo, ki pa se od Mihalkove razlikuje le po tem, da *Urga* zgledi ali celo prekrije civilizacijske dvojnosti, da ne moralizira z nevarnostjo kontaminacije oddaljenih stepskih predelov in da stanja stvari ne obremenjuje s šokantnimi nauki o tem, kaj se planetu obeta z industrializacijo. Mihalkovu se menda upirajo filmi, ki politizirajo in sociologizirajo sovjetski politični trenutek. Zato ne govori o tem, kaj je prav in kaj narobe, temveč o tem, kar je. Ne projicira ti-stega, kar bi Mongolija lahko bila, in ne tarna o nevarnostih prihajajoče industrializacije. Dá pa vedeti — in to na izjemno simpatičen način — da mora narodu kulturna identiteta zlesti pod kožo. Zato ima ruski šofer tovornjaka Sergej, ki zablodi v stepto in v kilometrskih horizontalah najde luknjo, v katero se zabije, na hrbtu vtetovirane note pesmi »Mandžurski hribi«. In v trenutku »in veritas« prebliska, ko se ne more spomniti imena svojega pradedca, ko spozna, da kilometri v tovornjaku oddaljujejo tudi njegov zgodovinski spomin, nastavi hrbet, s katerega orkester lahko zaigra že davno pozabljeno melodijo.

Urga je sicer palica, ki jo mongolski živinorejci uporabljajo za gonjenje živine. Istočasno je tudi znak za označevanje polja ljubezni. Vertikala z zanko, ki dominira neskončni zemeljski horizontali.

MAJDA ŠIRCA